

Setkání se světem kultury

pátek, 17. 9. 2010, 18.00 (SEČ)

Pane předsedo,

děkuji vám za slova na uvítanou jménem tohoto znamenitého shromáždění. Obracím se k vám s vědomím, že se mi dostává jistého privilegia promlouvat k Britům a jejich představitelům ve Westminster Hall, v budově tak jedinečného významu v občanské a politické historii obyvatel těchto ostrovů. Dovolte, abych vyjádřil úctu parlamentu, který po staletí existuje na tomto místě a který tak hluboce ovlivnil rozvoj participačních forem vlády ve světě a zejména v Commonwealthu a obecněji v anglicky mluvících zemích. Vaše tradice zvykového práva (common law) je základem právních systémů v mnoha částech světa a vaše specifická vize práv a povinností státu a občana, stejně jako rozdělení moci, je inspirací pro mnohé na celém světě.

Když k vám mluvím na tomto historickém místě, myslím na bezpočet mužů a žen, kteří v průběhu staletí sehráli svou roli v závažných událostech, k nimž docházelo uprostřed těchto stěn a které formovaly životy mnoha generací Britů a dalších národů. Chtěl bych připomenout zvláště osobnost sv. Tomáše Mora, velkého anglického učenice a státníka, obdivovaného věřícími i nevěřícími pro mravní celistvost, s níž následoval své svědomí i za cenu nelibosti vládců, jehož byl „dobrým služebníkem“, protože se rozhodl sloužit v první řadě Bohu. Dilema, s nímž se More potýkal v oněch obtížných časech, věčná otázka vztahu mezi tím, co patří císaři a co Bohu, mi poskytuje příležitost, abych se spolu s vámi stručně zamyslel nad správným místem náboženské víry v politickém procesu.

Parlamentní tradice této země vděčí za mnohé národnímu smyslu pro umírněnost, touze dosáhnout skutečné rovnováhy mezi legitimními požadavky státní moci a právy těch, kdo jsou jí podřízeni. Ačkoliv byly ve vaší historii několikrát podniknuty rozhodné kroky pro omezení výkonu moci, národní politické instituce byly s to zajistit pozoruhodný stupeň stability. Z tohoto historického procesu vyšla Velká Británie jako pluralitní demokracie, která klade velký důraz na svobodu projevu, svobodu politické příslušnosti a úctu k vládě zákona se silně rozvinutým smyslem pro práva a povinnosti jednotlivce a pro rovnost všech občanů před zákonem. Katolické sociální učení, ač formulované jiným jazykem, má s tímto přístupem mnoho společného, zejména pokud jde o prvořadý zájem chránit jedinečnou důstojnost každé lidské osoby, stvořené k obrazu a podobě Boží, a o důraz na povinnost občanské autority pečovat o obecné dobro.

A přece základní otázky, o něž v procesu Tomáše Mora šlo, se ve stále nových podobách vracejí navzdory proměnám sociálních podmínek. Každá generace, která usiluje o společné dobro, se musí vždy znovu tázat: jaké nároky může vláda rozumně klást na občany, kam až sahají? K jaké autoritě se lze odvolat při řešení morálních dilemat? Tyto otázky nás přivádějí přímo k etickým základům veřejné diskuse. Pokud se morální principy, na nichž spočívá demokratický proces, nezakládají na ničem pevnějším než na sociální shodě, velmi zřetelně se projevuje křehkost tohoto procesu. A právě zde je skutečná výzva pro demokracii.

Globální finanční krize nedávno ukázala neadekvátnost pragmatických krátkodobých řešení složitých sociálních a etických problémů. Panuje široká shoda, že k vážným obtížím, které nyní doléhají na miliony lidí na světě, přispěl nedostatečně pevný etický základ ekonomické činnosti. Stejně jako „každé ekonomické rozhodnutí má morální důsledky“ (*Caritas in Veritate*, 37), tak také v oblasti politiky má etická dimenze politických rozhodnutí dalekosáhlé důsledky, které si žádná vláda nesmí dovolit ignorovat. Pozitivním příkladem toho je jeden z obzvláště význačných úspěchů Britského

parlamentu, totiž zrušení obchodu s otroky. Kampaň, která vedla k tomuto legislativnímu přelomu, stavěla na pevných etických principech zakořeněných v přirozeném zákoně a stala se pro civilizaci přínosem, na jaký může být tento národ právem hrdý.

Základní otázka v této věci tedy zní: kde hledat etický základ politických rozhodnutí? Podle katolické tradice jsou objektivní normy vedoucí ke správnému jednání přístupné rozumu nezávisle na obsahu zjevení. V tomto duchu není úlohou náboženství v politické debatě poskytovat normy, jako by nebyly nevěřícím známy – a ještě méně navrhopvat konkrétní politická řešení, což by rovněž bylo mimo kompetenci náboženství – ale spíš pomáhat očišťovat a osvětlovat rozum v úsilí o objevování principů. Tato „korektivní“ úloha náboženství ve vztahu k rozumu není nicméně vždy vítána, zčásti i kvůli deformovaným formám náboženství, jako je sektářství a fundamentalismus, které samy mohou být vnímány jako původci vážných sociálních problémů.

A naopak, tyto deformace náboženství vznikají právě tehdy, když se nevěnuje dostatečná pozornost očišťující a strukturující roli rozumu uvnitř náboženství. Je to obousměrný proces. Bez korektur poskytovaných náboženstvím může totiž také rozum padnout za oběť deformacím, jak se stává, když jej manipuluje ideologie nebo je aplikován pouze částečně, což pak znemožňuje brát plně v úvahu důstojnost lidské osoby. Takové špatné zacházení s rozumem konec konců umožnilo, aby vznikl obchod s otroky a mnoha další sociální zla, v neposlední řadě pak totalitní ideologie 20. století. Proto bych chtěl naznačit, že svět rozumu a svět víry – svět sekulární racionality a svět náboženské víry – se navzájem potřebují a neměly by se obávat vstoupit do hlubokého a vytrvalého dialogu pro dobro naší civilizace.

Jinými slovy, náboženství není problém, který by měli řešit zákonodárci, ale faktor, který významně přispívá k veřejné diskusi. V tomto kontextu musím vyjádřit své znepokojení nad postupující marginalizací náboženství, zejména křesťanství, k níž dochází v některých kruzích, dokonce i v národech kladoucích velký důraz na toleranci. Někteří jsou toho názoru, že má být hlas náboženství umlčen nebo přinejmenším vykázán do čistě soukromé sféry. Jiní tvrdí, že by se mělo upustit od veřejné oslavy svátků, jako jsou Vánoce, se sporným přesvědčením, že by snad mohly nějak urážet stoupence jiného či žádného náboženství. A jsou tu ještě další, kteří tvrdí – paradoxně s cílem odstranit diskriminaci – že by křesťané ve veřejných funkcích měli v některých případech jednat proti svému svědomí. Jsou to varovná znamení, která upozorňují na neschopnost nejen ctít práva věřících na svobodu svědomí a svobodu vyznání, ale také přiznat legitimní postavení náboženství ve veřejném prostoru. Chtěl bych vás tedy všechny vybídnout, aby každý z vás ve vlastní sféře vlivu hledal cesty k posílení a povzbuzení dialogu mezi vírou a rozumem na všech úrovních života národa.

Vaši připravenost v tomto smyslu již ukazuje nebývalé přijetí, které jste mi dnes připravili, a projevuje se v oblastech oboustranného zájmu, v nichž se vaše vláda angažuje spolu se Svatým Stolicem. V otázce míru jsme byli v kontaktu při vypracovávání mezinárodní úmluvy o obchodu se zbraněmi; v otázce lidských práv Svatý Stolec a Spojené Království pozitivně hodnotily rozšíření demokracie zejména v posledních 65 letech; v oblasti rozvoje jsme spolupracovali na otázce prominutí dluhu, spravedlivého obchodu (fair trade) a financování rozvoje, zejména prostřednictvím International Finance Facility, International Immunization Bond a Advanced Market Commitment. Svatý Stolec chce také spolu se Spojeným Královstvím hledat nové cesty na podporu odpovědnosti za životní prostředí ku prospěchu všech.

Chtěl bych rovněž poznamenat, že současná vláda se zavázala, že do roku 2013 Spojené Království uvolní 0,7% národního důchodu na rozvojovou pomoc. V posledních letech jsme mohli zaznamenat povzbudivé a pozitivní signály celosvětového růstu solidarity vůči chudým. Aby však bylo možné převést tuto solidaritu v účinnou akci, jsou nutné

nové nápady, které zlepší životní podmínky v tak důležitých oblastech jako je produkce potravin, čištění vody, vytváření pracovních míst, vzdělávání, pomoc rodinám, zejména migrantů, a zajištění základní zdravotní péče. Když jde o lidský život, času je vždy málo: vždyť celý svět byl svědkem toho, jak ohromné zdroje byly jednotlivé vlády schopny shromáždit, aby zachránily finanční instituce, považované za „příliš velké na to, aby padly“. Integrovaný rozvoj lidstva jistě není méně důležitý: je to akce hodná světové pozornosti a skutečně „příliš velká na to, aby padla“.

Tento přehled nedávné spolupráce mezi Spojeným Královstvím a Svatým Stolicem velmi dobře dokládá, jak velkému pokroku ve světě došlo v letech, jež uplynuly od ustanovení bilaterálních diplomatických vztahů, při prosazování mnoha klíčových hodnot, které sdílíme. Doufám a modlím se za to, aby tyto vztahy i nadále přinášely plody, a věřím, že jejich odrazem bude rostoucí pochopení nutnosti dialogu a úcty mezi světem rozumu a světem víry na všech úrovních společnosti. Jsem přesvědčen, že také v této zemi je mnoho oblastí, v nichž církve a veřejní činitelé mohou pracovat společně pro dobro občanů, v souladu s historickou zvyklostí parlamentu vzývat Ducha Svatého, aby vedl ty, kdo usilují o zlepšení životních podmínek celého lidstva. Aby byla taková spolupráce možná, potřebují náboženská uskupení – včetně institucí spojených s katolickou církví – svobodu, aby mohly jednat ve shodě se svými vlastními principy a specifickým přesvědčením založeným na víře a oficiálním učení církve. Tak budou zaručena základní práva jako svoboda vyznání, svoboda svědomí a svoboda sdružování. Andělé shlížející na nás z nádherného stropu této starobylé síně nám připomínají dlouhou tradici, v níž se rozvíjela britská parlamentní demokracie. Připomínají nám, že Bůh nad námi bez ustání bdí, vede nás a chrání. Vybízejí nás, abychom uznali podstatný přínos, který náboženská víra dává a může i nadále dávat životu národa.

Pane předsedo, ještě jednou vám děkuji za příležitost oslovit krátce toto významné publikum. Dovolte mi, abych vám a panu předsedovi sněmovny lordů popřál vše dobré a ujistil vás modlitbami za vás a za plodnou práci obou sněmoven tohoto starobylého parlamentu. Děkuji vám, Bůh žehnej vám všem!

přeložila Johanka Bronková